

ЛІТЕРАТУРА

1. Білан М. С., Стельмащук Г.Г. Український стрій. Львів : Апріорі, 2011. 316 с.
2. Костельна М. В. Творчість дизайнерів українських будинків моделей середини ХХ – початку ХХІ ст.: етнічний напрям : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.07 “Дизайн”. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2016. 20 с.
3. Ніколаєва Т. В. Тектоніка формоутворення костюма: навчальний посібник / Т. В. Ніколаєва. – 2-ге вид., переробл. та доповн. Київ : Арістей, 2008. 340 с.
4. Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма. Київ : Либідь, 1996. 176 с. : іл.
5. Стельмащук Г. Г. Українські народні головні убори. Львів : Апріорі, 2013. 276 с. : іл.
6. Тканко О. Д. Мистецтво костюму в Україні кінця ХХ – початку ХХІ століття: тенденції, школи, національна специфіка : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.06 «Декоративне і прикладне мистецтво». Львівська національна академія мистецтв. Львів, 2009. 19 с.
7. Ukrainian Fashion Week : [сайт]. Режим доступу URL: <http://fashionweek.ua/>.
8. Valentino, Gucci u Dior в восторге от украинской моды [Електронний ресурс] // Plitkar.com.ua : [сайт]. Режим доступу URL: <http://plitkar.com.ua/valentino-gucci-i-dior-vvostorge-ot-ukrainskoj-mody/>.

УДК 069

Ольга Кульбака
(Полтава, Україна)

ПОЧАТКИ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ ОПІШНОГО: ПЕРШИЙ В УКРАЇНІ ПРИВАТНИЙ МУЗЕЙ ГОНЧАРСТВА

У статті розкривається специфіка формування фондової колекції гончарних виробів двох поколінь родини Пошивайлів. Проводиться аналіз дизайну інтер'єру та елементів музейної експозиції, подається опис діяльності Явдохи Данилівни Пошивайло.

Ключові слова: музеї, інтер'єр, Опішне, гончарство, родина Пошивайлів

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*

The article reveals the specifics of the formation of the stock collection of pottery of two generations of the Poshyvaylo family. An analysis of the interior design and elements of the museum exposition is carried out, a description of the activities of Yavdokha Danylivna Poshyvaylo is presented.

Key words: *museums, interior, Opishne, pottery, Poshyvaylo family*

У кінці 1960-х – на початку 1970-х років в результаті кропіткої роботи Явдохи Данилівни Пошивайло (06.03.1910 – 27.04.1994) в Опішному, в одній кімнаті невеликої хатини, сформувалася фондова колекція гончарних виробів двох поколінь родини Пошивайлів. Не зважаючи на той факт, що вся тодішня культура перебувала під впливом радянського тоталітаризму, новостворений домашній музей став джерелом збереження і пізнання українського духу, ядром звеличення народного мистецтва.

Точної інформації про дату заснування музею немає, проте Олесь Пошивайло, генеральний директор Національного музею-заповідника українського гончарства, внук Гаврила та Явдохи Пошивайлів у статті «Домашній музей гончарської родини Пошивайлів як провісник Національного музею гончарства» стверджує, що «У середині 1970-х років вона (Явдоха Пошивайло) прийшла до усвідомлення необхідності формування домашнього музею гончарних виробів, основу якого склали твори родини.» [4, с.193]. Зі спогадів іншого онука гончарів, Юрка Пошивайла (1968 р.), дізнаємося, що «На мою думку, музей в бабусі був скільки я себе пам'ятаю. У найбільшій, найсвітлішій кімнаті було холодно, тому там рідко хтось перебував і, відповідно, експозиція теж знаходилася там» [2]. Сама Явдоха Пошивайло, виступаючи на розширеному засіданні науково-методичної ради музею гончарства в Опішні 18 червня 1988 року, повідомляє: «За двадцять років скільки вже людей перейшло в наш домашній музей!» [7, с. 474].

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*

Про Явдоху Данилівну і її прагнення до збереження творчого доробку родини та кращих зразків народного мистецтва згадує й Ігор Пошивайло, ще один внук талановитого подружжя : «Бабуся тонко відчувала Красу, була залюблена в неї. Але не показово, а серцем, тихо й невимушено. «Неграмотна», вона все уболівала за збереженням прабатьківських скарбів духовних. Усе напитувала в односельців то вишитого рушника, то народну картину, то вицвілу ікону чи домоткану ряднину – все те, що ментальністю колгоспної орди було приречене на непотріб й неминучу загибель. І в своїй тісній хаті відвела найбільшу, найсвітлішу кімнату, де розмістила усе те зібране разом із родинною керамікою.» [3, с.4]. З вищезгаданої статті Олеся Пошивайла також дізнаємося, що «... з особливою турботою Явдоху Данилівну вишукувала також художню тканину (рушники, скатертини), народне малювання (живопис на полотні, фанері), твори іконопису, які дбайливо вивішувала на стінах» [4, с. 193]. Цікаву історію зафіксували науковці Національного музею-заповідника українського гончарства зі спогадів філософа і колекціонера опішненської кераміки Леоніда Сморжа. «Десь напитаю, що єсть там рушник, або продають там рушник. І декілька раз навіть було так, що в нас з Явдохою Данилівною конкуренція: хто перший.» [6]. А одного разу вони вдвох знайшли давній рушник і не змогли домовитися, кому ж він дістанеться. Тоді майстриня взяла й розрізала той рушник навпіл. Так і поділили. Пізніше експозиція стала поповнюватися керамікою інших майстрів Опішного, виробами місцевих гончарів кінця XIX – початку XX століть. Окрасою колекції є мистецькі твори старшого сина подружжя, Миколи, який перейняв батьківське ремесло.

Проте, незважаючи на жагу до колекціонування, Явдоху Данилівну продовжувала щедро обдаровувати гончарними виробами всіх

відвідувачів свого музею. «Ну, що таке гроші? Гроші приходять і відходять, як ото вода в пісок, а так люди згадують, що є такий худий гончар. ... Найбільше багатство – людська пам'ять. Це набагато краще, ніж гроші», – говорила Петру Ганжі, головному художникові заводу «Художній керамік» [5, с.416]. До експонатів малювальниці відносилася з особливою любов'ю, про що свідчать спогади Галини Галян, старшої наукової співробітниці Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського. «Пригадується, як емоційно проходила підготовка до виставки творчого тандему в 1979 році. Із її організацією Гаврило Ничипорович і Євдокія Данилівна погодились заздалегідь, і наче ніщо не могло цьому зашкодити. Та коли разом з Віктором Фурманом, завідувачем відділу обласного науково-методичного центру з народного мистецтва, ми приїхали забирати роботи, сталося непередбачуване: Євдокія Пошивайло навідріз відмовилася їх давати. Створений нею приватний музей кераміки в Опішному був першим, і, навіть, тимчасове розставання з роботами викликало сльози, розпач, заперечення.» [1, с.82].

За роки існування музею його відвідувачами були журналісти, іноземні делегації, дослідники, діячі культури. Всі вони відзначали гостинність господарів та сильну енергетику, якою віяло з їх будинку. Домашній музей Явдохи та Гаврила Пошивайлів став прообразом майбутнього Національного музею-заповідника українського гончарства, який постав на виконання заповіту талановитої малювальниці : «І щоб музей в Опішні був. Бо інакше історія не простить!» [4, с.195].

ЛІТЕРАТУРА

1. Галян Г. *Спомини. Життя в музеї: музейні події з кінця 1971-ого р. до початку 2022-ого р. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2022. 228 с.*
2. Кульбака О. *Спогади Юрка Пошивайла від 21.10.2022 року. Польові матеріали.*

3. Пошивайло Ігор. Освячені глиною. Народне мистецтво. 2000. №1-2. 64 с.
4. Пошивайло Олесь. Українська академічна керамологія ХХІ сторіччя. Теорія, історія, сучасний ужинок, майбутній поступ (2001–2005). Опішне: Українське Народознавство, 2007. Кн.1. 776 с.
5. Смерж Л. Розповіді про незабутнє і незабутніх (спогади). Опішне: Українське Народознавство, 2017. 864 с.
6. Спогади Леоніда Смержа (1927 – 2009). [Аудіододаток до: Зубань Вікторія. Звіт про керамологічну експедицію]. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Національний архів українського гончарства. DVD фонд. № 657.
7. Українське гончарство: Національний культурологічний щорічник / Науковий збірник за минулі літа. Київ – Опішне: Молодь – Українське народознавство, 1993. Кн.1. 520 с.

УДК 94(477)“1921/1991”:378

Тарас Найденко
(Полтава, Україна)

СПЕЦИФІКА ДИЗАЙНУ РАДЯНСЬКОГО ІДЕОЛОГІЧНОГО ПЛАКАТУ НА ОСВІТЯНСЬКУ ТЕМАТИКУ

У статті на засадах системного, семіотичного, порівняльно-історичного підходів аналізується специфіка дизайну радянського ідеологічного плакату на освітрянську тематику. Художні образи, представлені на плакатах, розглядаються у двох дискурсах: ідеологічному та повсякденному. Показано, що у художніх репрезентаціях образу вчителя відбилася еволюція радянського суспільства, його структура, місце освітян у радянській системі, вікова та гендерна специфіка їхньої роботи. Визначено інтерпретацію місця учителя в соціумі, а також адаптацію художньої мови масового мистецтва до завдань соцреалізму. З'ясовано вплив агітації та пропаганди радянського повсякдення на відображення образу вчителя у семіотичному тексті плакату.

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
«Дизайн-освіта майбутніх фахівців: проблеми та перспективи»*